

ІНФОРМАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ПРОЯВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ

INFORMATIONAL INTERACTION AS A MANIFESTATION OF AN INFORMATION FUNCTION

Климентьєв О.П.,

здобувач

Юридичного інституту

Національного авіаційного університету

На основі здійсненого аналізу існуючих доктринальних дефініцій інформаційної функції держави автором сформульовано власне визначення, визначено її сутність та зміст. У зв'язку з відсутністю уніфікованого визначення інформаційної взаємодії автором також було запропоновано його обґрунтоване розуміння. Проаналізовано проблеми, пов'язані з реалізацією інформаційної функції держави, зокрема інформаційної війни України та РФ. Зазначено, що перспективним дослідженням у цій сфері є вироблення обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання інформаційної взаємодії як прояву інформаційної функції держави.

Ключові слова: інформаційна функція держави, сутність інформаційної функції держави, зміст інформаційної функції держави, інформаційна взаємодія, інформаційна війна.

На основе осуществленного анализа существующих доктринальных дефиниций информационной функции государства автором было сформулировано собственное определение, выделены его сущность и содержание. В связи с отсутствием унифицированного определения информационного взаимодействия, автором было предложено его обоснованное понимание. Проанализированы проблемы, связанные с реализацией информационной функции государства, в частности информационной войны между Украиной и РФ. Определено, что перспективным исследованием в данной сфере является выработка обоснованных предложений относительно правового регулирования информационного взаимодействия как проявления информационной функции государства.

Ключевые слова: информационная функция государства, сущность информационной функции государства, содержание информационной функции государства, информационное взаимодействие, информационная война.

In this article the author analyzes the existing definitions of information function of the state. Own definition of information functions of the state was formulated. It was proposed to understand under the information function of the state – are the basic directions of its activities, which are aimed at providing of information interests of people and the state, both at national and international levels. In our opinion, the essence of the information function means organization and providing of the system of creation, collection, receiving, use, dissemination, storage, protection, data protection, and active participation of the state, through its representative bodies in the development of the global informational space, set the mode of information resources use on the basis of equal cooperation with other states through an appropriate information policy.

Key words: information function of the state, essence of information function of state, content of information function of state, information interaction, information war.

Актуальність теми дослідження. Сучасне людство перебуває у стадії фундаментальної трансформації, пов'язаної з переходом від індустріального до постіндустріального, інформаційного суспільства. За таких умов на перший план виступає інформаційна взаємодія держави (через спеціально створені органи) та суспільства.

Держава й суспільство як дві надскладні соціальні системи не можуть ефективно взаємодіяти без інформаційного обміну. Ключова роль у цьому процесі належить державі, яка, здійснюючи управління соціальними процесами, повинна бути інформаційно відкритою для інших суб'єктів суспільних відносин. У зв'язку із цим актуалізується проблема наукового аналізу інформаційної функції держави.

Рівень розробленості теми. Методологія формування й розвитку інформаційного права, кодифікації законодавства України щодо інформації вже частково закладена в опублікованих наукових та навчальних працях ряду вітчизняних дослідників інформаційних правовідносин, зокрема таких, як І.В. Арістова [1], В.А. Ліпкан, В.А. Залізник [2], О.В. Кушнір [3], В.Ю. Баскаков [4], М.Ю. Довгань [5], М.І. Дімчогло

[6], Л.І. Капінус [7], В.І. Гурковський, О.О. Золотар, Р.А. Калюжний, В.О. Кірьян, О.В. Кохановська, І.Ю. Крегул, Г.М. Красноступ, Ю.Є. Максименко, П.Є. Матвієнко, Н.Б. Новицька, А.М. Новицький, О.П. Світличний, І.М. Сопілко, К.Г. Татарникова, В.С. Цимбалюк, К.П. Череповський, М.Я. Швець, О.В. Шепета та інші.

Зазначені автори розкривають сутність, характеристики, чинники й окремі аспекти інформаційних відносин, проте залишають поза науковою увагою питання інформаційної взаємодії як прояву інформаційної функції держави. Це обумовлює формування мети статті та постановки завдання дослідження особливостей інформаційної взаємодії як прояву інформаційної функції держави, шляхом формулювання авторського визначення дефініцій «інформаційна функція держави», «інформаційна взаємодія» та здійснення їх загального аналізу.

Зважаючи на незначну кількість розвідок, присвячених безпосередньо інформаційній функції держави, назрілими залишається формування категорійно-понятійного апарату, що й визначає актуальність даної наукової статті.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Варто зазначити, що інформаційна функція держави стала об'єктом наукових досліджень порівняно недавно, оскільки за радянських часів інформаційна діяльність держави розглядалася правознавцями в контексті політико-правового забезпечення існуючої ідеології [8, с. 66].

Відсутність на національному та міжнародному рівнях уніфікованого визначення спонукає до його вироблення. Для формування власного авторського визначення поняття слід зупинитися на існуючих дефініціях. На законодавчому рівні дана функція ще не закріплена, таким чином, здійснивши аналіз доктринальних розвідок у цій сфері, можемо констатувати, що під *інформаційною функцією держави* слід розуміти основні напрями її діяльності, які спрямовані на забезпечення інформаційних інтересів населення та держави в цілому, як на національному, так і на міжнародному рівнях. На нашу думку, *сутність інформаційної функції* полягає в організації та забезпеченні системи створення, збирання, одержання, поширення, зберігання, використання, охорони, захисту інформації, а також активній участі держави, в особі її представницьких органів, у розвитку світового інформаційного простору, встановленні режиму використання інформаційних ресурсів на основі рівноправного співробітництва з іншими державами, шляхом здійснення відповідної інформаційної політики.

Вважається, що формування інформаційної функції держави було здійснене в Законі України «Про інформацію» [9, с. 113], в якому зазначено, що основними напрямками інформаційної політики (функції – авт.) є забезпечення доступу кожного до інформації; забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України; сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору [10].

Специфіка інформаційної функції проявляється у способах її впливу на суспільство: цілеспрямована інформованість населення, а часом маніпулювання суспільною свідомістю, інші способи передачі інформації створюють необхідні умови для існування та функціонування інших галузей влади, всієї держави.

Для ефективної реалізації інформаційної функції необхідним є здійснення відповідної державної політики в цій сфері. Як визначено в національному законодавстві, одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би

створювати й накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя [11]. Нині (кінець 2013 – початок 2014 року) українська держава переживає не найкращі часи, як із політичного, економічного, так і з інформаційного боку. Звичайно, пояснюється це тими подіями, які відбувалися спочатку всередині країни (Євромайдан), а потім вийшли вже на міждержавний рівень (введення російських військ на територію Криму та інших областей України). За даного стану держава вже не у змозі забезпечувати власну інформаційну безпеку та здійснення своєї інформаційної функції. Пояснити це можна низкою факторів. По-перше, Україна вже досить тривалий час веде інформаційну війну з Російською Федерацією [12]. По-друге, всередині самої країни відбувається порушення, крім усіх інших, й інформаційних прав, права на доступ до інформації. Перш за все, варто звернути увагу на перекручення та спотворення інформації, яка доводиться до відома населення вітчизняними й закордонними ЗМІ. Зокрема, «Інтер» активно клеймив учасників Євромайдану «екстремістами», активно висвітлював події з позиції МЗС В.Ю. Захарченка, відверто пересмикував факти [13].

А в колективній заяві експертів з українського націоналізму зазначається така відповідь: «Ми закликаємо коментаторів, особливо тих, хто дотримується лівих поглядів, бути обережними з озвученнями обґрунтованої критики радикального українського етнонаціоналізму. Більш панікерські заяви про Євромайдан найвірогідніше буде використано кремлівськими «політтехнологами» для втілення геополітичних проектів Путіна» [14]. Про нинішні події (збройні сутички як результат вираження «бажання» місцевого населення від'єднатися від України та приєднатися до РФ) у Росії взагалі кажуть, що це Київ нападає на Крим [15]. Зважаючи на належність кожного каналу телебачення, видавництва та інших засобів розповсюдження інформації певній особі (чи то особисто, чи то уповноваженому представнику, проте провладному), то в даному випадку абсолютно відсутня можливість об'єктивності та всебічності висвітлення подій.

Щодо реалізації інформаційної функції держави, слід наголосити на тому, що існує недостатній рівень державної підтримки виробництва й розповсюдження вітчизняної інформаційної продукції та висока інформаційна залежність України від зарубіжних інформаційних ресурсів [16], дана ситуація має негативні наслідки, оскільки, продовжуючи вищезазначену думку, визначати результативність інформаційної функції слід лише за внутрішніми критеріями, без зовнішнього втручання, крім того, що це є як прямим порушенням принципу міжнародного права про заборону втручання у справи, які віднесені до внутрішньої компетенції держави, так і спотворенням положення про незалежність та суверенітет України.

Основним завданням розвитку інформаційного суспільства в Україні є сприяння кожній людині на засадах широкого використання сучасних ІКТ можливостей створювати інформацію і знання, користуватися й обмінюватися ними, виробляти товари та надавати послуги, повною мірою реалізуючи свій потенціал, підвищуючи якість свого життя і сприяючи сталому розвитку країни на основі цілей і принципів, проголошених ООН, Декларації принципів та Плану дій, напрацьованих на Всесвітніх зустрічах на вищому рівні з питань інформаційного суспільства (Женева, грудень 2003 року; Туніс, листопад 2005 року) та Постанови Верховної Ради України від 1 грудня 2005 року «Про Рекомендації парламентських слухань із питань розвитку інформаційного суспільства в Україні» [11], тобто крім законодавчого закріплення необхідним є також здійснення відповідних дій, які були б спрямовані на втілення в життя цих норм. Одним із таких способів є безпосередньо інформаційна взаємодія як прямих інформаційної функції.

У зв'язку з відсутністю законодавчого й уніфікованого доктринального визначення даного терміна формуємо його авторське розуміння. Використовуючи тлумачний словник української мови, зазначаємо, що інформаційний – це той, що стосується інформації, який містить інформацію [17, с. 282], а під взаємодією мається на увазі погоджена дія між ким-небудь або чим-небудь [17, с. 73]. Таким чином, *інформаційна взаємодія* – відносини суб'єктів інформаційних правовідносин, оскільки вони беруть безпосередню участь у формуванні інформаційного суспільства в межах своїх повноважень, які стосуються інформації, оскільки вона є єдиним об'єктом даного виду відносин. Відповідно до Закону України «Про інформацію» суб'єктами інформаційних відносин є фізичні особи, юридичні особи, об'єднання громадян, суб'єкти владних повноважень, тобто ор-

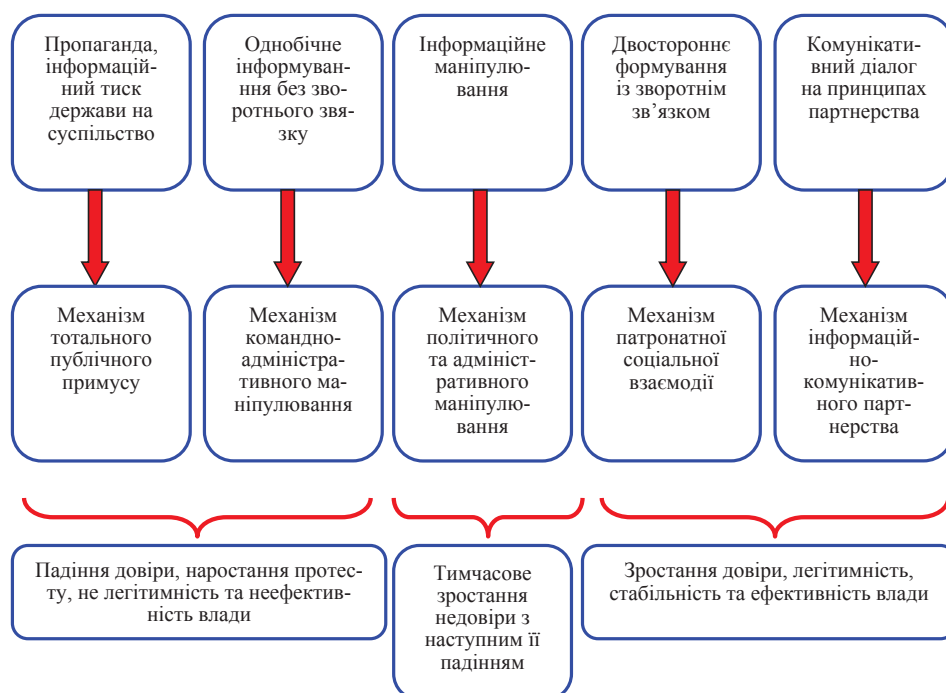
гани державної влади, органи місцевого самоврядування, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень [10]. Також, на нашу думку, недоцільним було вилучення з даного переліку держави, оскільки вона є основним «реалізатором» інформаційної політики. Державі належить провідна роль у формуванні інформаційного суспільства, що координує діяльність різних суб'єктів суспільства у процесі його становлення, сприяє інформаційній інтеграції, розвитку галузей інформаційної індустрії, забезпеченню прогресу демократії та дотриманню інформаційних прав людини в умовах інформаційного суспільства. В Україні офіційно проголошено, що побудова інформаційного суспільства є одним із пріоритетів державної політики.

Інформаційна взаємодія держави, суспільства й особистості найбільш оптимальна під час використання інформаційних і телекомунікаційних технологій із метою підвищення загальної ефективності діяльності державного механізму, створення інформаційно відкритого суспільства, розвитку інститутів демократії.

У науковому дискурсі прийнято вживати такі моделі інформаційної взаємодії держави і громадянського суспільства (див. рисунок) [18, с. 38]:

Правовими основами інформаційного суспільства є закони й нормативні акти, що регламентують права людини на доступ до інформаційних ресурсів, технологій, телекомунікацій, захист інтелектуальної власності, недоторканість особистого життя, свободу слова, інформаційну безпеку [19].

Ефективність реалізації інформаційної функції держави залежить безпосередньо й від якості державної інформаційної політики, яка не є ізольованою від інших сфер суспільного життя. Основними напрямками реалізації державної інформаційної по-

літики є здійснення відповідних дій у законодавчій, зовнішньополітичній, внутрішньополітичній, економічній, науково-технологічній сферах, а також у сфері освіти й державної безпеки [16].

Інформаційна взаємодія, на нашу думку, не обмежується кордонами. Щодо цього виникає ще одна проблема – можливість громадян України брати участь в інформаційних правовідносинах (інформаційній взаємодії – авт.). Оскільки ознакою громадянства є постійність у просторі й часі, відповідно, особа, перебуваючи за кордоном, не втрачає свої права й обов'язки і вони не припиняються, то необхідним є прийняття відповідних нормативно-правових актів та здійснення певних заходів із метою можливості реалізації своїх інформаційних та інших прав українцями за кордоном.

Упровадження електронного урядування є важливою умовою розвитку інформаційного суспільства і становлення електронної демократії, де кожен громадянин може створювати й накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися інформацією і знаннями, використовувати інформаційні технології для розширення можливостей реалізації власного потенціалу, сприяти суспільному й особистісному розвитку, підвищувати якість життя та створювати умови для відкритого і прозорого державного управління.

Головною складовою електронного урядування повинна стати система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів [2].

Основною метою реалізації державної інформаційної політики є створення політико-правових, економічних, організаційних та матеріально-технічних умов для формування сучасної моделі державної інформаційної політики, підвищення ефективності використання всіх видів інформаційних ресурсів та управління елементами інформаційно-комунікаційної інфраструктури, державної підтримки виробництва й розповсюдження вітчизняної інформаційної продукції, забезпечення розвитку та захисту вітчизняної інформаційної сфери тощо [16].

Серед завдань інформаційної функції держави також варто виділити формування позитивного іміджу держави, який створюється за допомогою інформації про неї, що надходить через офіційні й неофіційні канали. У стратегіях PR використовують для створення іміджу три основні засоби: пропаганду, публісیتی та рекламу, тобто він формується шляхом гарантування достовірності, об'єктивності й усебічності висвітлення інформації, яку поширюють за кордоном.

Існування позитивного іміджу країни сприятиме ефективній реалізації інформаційної функції держави, а також активній інтеграції у світове політичне, правове, економічне та інформаційне суспільство, адже в умовах глобалізації інформаційна ізоляція держави на міжнародній арені через її негативне сприйняття світовою спільнотою може призвести до

негативних наслідків (наприклад, як із неотриманням допомоги ззовні під час введення військ РФ на територію України); забезпеченню безпеки країни від політичного та військового тиску ззовні, а також підтримці й захисту громадян в їхніх зовнішніх зв'язках.

Інформаційна функція держави зумовлена необхідністю реалізації інформаційних потреб й інформаційних інтересів та виникає одночасно з формуванням інформаційного суспільства і становить сучасний вектор наукових досліджень, вона становить собою напрям діяльності держави в однорідній сфері – інформаційній, та змінюється у просторі й часі.

Формування інформаційної функції держави в якості самостійної зумовлено інтенсивним інформаційним розвитком суспільства та прийняттям нормативно-правових актів в інформаційній сфері (після проголошення незалежності України) – Законів України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», Проекту Закону «Про Концепцію державної інформаційної політики» тощо, проте все ще нагальною є необхідність прийняття спеціального законодавчого акта, який би закріплював дефініцію інформаційної функції держави та визначав основні способи її здійснення, а забезпечення інформаційної функції держави повинне бути підтримане дієвими законодавчими механізмами й активними діями органів державної влади.

Серед інших проблем, які існують під час реалізації інформаційної функції держави, слід зазначити нагальну потребу вироблення ефективних заходів щодо забезпечення поінформованості міжнародного співтовариства коректними даними про події, що мають місце в Україні (прикладом надання недостовірної й викривленої інформації є підготовка і проведення чемпіонату з футболу Євро-2012 та події, що отримали назву «Євромайдан»).

Безумовно, законодавство України із закріплення інформаційної функції держави потребує змін. Однак такі зміни мають ґрунтуватися на результатах фундаментальних наукових досліджень відповідних відносин, що складаються в Україні. Слід зрозуміти зміст поняття «інформаційна функція держави» та коректно визначити напрями її забезпечення.

Перспективними дослідженнями в цьому напрямі вважаємо вдосконалення правового регулювання інформаційної функції держави.

Висновки. Якщо вказати на загальний висновок щодо цієї проблеми, треба зазначити, що подальший аналіз інформаційної функції сучасної держави буде сприяти рішенням завдань із розробки і прийняття нормативно-правової бази руху до інформаційного суспільства, що охоплює всі області інформаційного простору, а також регулюванню процесів обробки, поширення й використання інформації всіма соціальними інститутами і громадянами країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арістова І.В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І.В. Арістова. – Х., 2002. – 39 с.
2. Ліпкан В.А. Систематизація інформаційного законодавства України : [монографія] / В.А. Ліпкан, В.А. Залізник / за заг. ред. В.А. Ліпкана. – К. : ФОРМ О.С. Ліпкан, 2012. – 304 с.
3. Ліпкан В.А. Правові та організаційні засади взаємодії суб'єктів протидії торгівлі людьми : [монографія] / В.А. Ліпкан, О.В. Кушнір ; за заг. ред. В.А. Ліпкана. – К. : ФОРМ О.С. Ліпкан, 2013. – 376 с.
4. Ліпкан В.А. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом : [монографія] / В.А. Ліпкан, В.Ю. Баскаков / за заг. ред. В.А. Ліпкана. – К. : ФОРМ О.С. Ліпкан, 2013. – 344 с.
5. Ліпкан В.А. Адміністративна відповідальність за порушення порядку державної закупівлі товарів, робіт і послуг : [монографія] / В.А. Ліпкан, М.Ю. Довгань / за заг. ред. В.А. Ліпкана. – К. : ФОРМ О.С. Ліпкан, 2013. – 304 с.
6. Ліпкан В.А. Консолідація інформаційного законодавства України : [монографія] / В.А. Ліпкан, М.І. Дімчогло / за заг. ред. В.А. Ліпкана. – К. : ФОРМ О.С. Ліпкан, 2014. – 408 с.
7. Капинус Л.И. Содержание права человека и гражданина на доступ к информации / Л.И. Капинус // Закон и жизнь : междунар. науч.-практ. прав. журнал. – Молдова, 2013. – С. 57–61.
8. Яременко О. Інформаційна функція української держави: поняття, мета та форми здійснення / О. Яременко // Підприємство, господарство і право. – 2005. – № 7. – С. 66–69.
9. Костецька Т.А. Інформаційна функція держави: конституційні та інституційні аспекти / Т.А. Костецька // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2010. – № 47. – С. 113–119.
10. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
11. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр. : Закон України від 9 січня 2007 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.
12. Навіщо Росія продовжує інформаційну війну з Україною? // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://flashontimene.com/index.php/analitika/item/1070-navishcho-rosiya-prodovzhue-informatsijnu-vijnu-z-ukrajinoju>.
13. Інтер не кається і хоче нагородити журналістів за новини про Євромайдан, 25.02.2014 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pohlyad.com/news/n/39892>.
14. Київський Євромайдан – це визвольна, а не екстремістська масова акція громадянської непокори // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://krytyka.com/ua/articles/kyuyivskyy-evromaydan-tse-vyzvolna-ne-ekstremistska-masova-aktsiya-hromadyanskoji-perokory>.
15. У Росії кажуть, що це Київ нападає на Крим, 01.03.2014 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pohlyad.com/news/n/40322>.
16. Про Концепцію державної інформаційної політики : проект Закону України від 12 червня 2009 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF3LK00A.html.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. О. Єрошенко. – Донецьк : ТОВ «Глорія Трейд», 2012. – 864 с.
18. Радченко О.В. Комунікації в публічному управлінні : програма та метод. рекомендації для слухачів за спец. «Державне управління». – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – 40 с.
19. Гриценко О.М. Влада інформації, її місце й роль в інформаційному суспільстві / О.М. Гриценко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=42>.
20. Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів : Розпорядження Кабінету міністрів України від 5 вересня 2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/634-2012-%D1%80/paran8#n8>.

УДК 342:504

**«ЗЕЛЕНІ ІНВЕСТИЦІЇ» ЯК ФОРМА БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ
ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ**

**“GREEN INVESTMENTS” AS A FORM OF PUBLIC FUNDING
OF ENVIRONMENTAL ACTIVITIES**

Комісарук Н.О.,

*аспірант кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

Статтю присвячено висвітленню сутності поняття екологічних (зелених) інвестицій. Проаналізовано механізм упровадження природоохоронних проектів, що здійснюються за схемою зелених інвестицій. Розглянуто питання проведення моніторингу й перевірки реалізованих проектів за схемою зелених інвестицій в Україні.

Ключові слова: екологічні (зелені) інвестиції, схема зелених інвестицій, квоти на викиди парникових газів, проекти цільових екологічних інвестицій, бюджетна програма.

Статья посвящена освещению сущности понятия экологических (зеленых) инвестиций. Проанализирован механизм внедрения природоохранных проектов, осуществляемых по схеме зеленых инвестиций. Рассмотрены вопросы проведения мониторинга и проверки реализованных проектов по схеме зеленых инвестиций в Украине.

Ключевые слова: экологические (зеленые) инвестиции, схема зеленых инвестиций, квоты на выбросы парниковых газов, проекты целевых экологических инвестиций, бюджетная программа.